

Реформування енергоринку як передумова енергоощадної економіки України

проф. О.В.МІЛОВ, канд. техн. наук; М.І. ХОМЕНКО
Харківський національний економічний університет
61001 Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9А
alexmill_55@mail.ru

Сьогодні, на жаль, існує точка зору, що зростання економіки України потребує відповідного зростання енергоспоживання. Цей погляд відповідає принципам екстенсивного шляху енерговикористання і не може бути однозначним фактором сталого розвитку України. Для України єдиним правильним шляхом розвитку є інтенсифікація енергоспоживання, оскільки це підтверджує досвід розвинутих країн світу.

Енергоощадність – важливий елемент розвитку економіки України. Ефективне використання природно-ресурсного, економічного, техніко-технологічного, кадрового і наукового потенціалу - це складова успішного розвитку соціально-економічних перетворень в Україні [1,2].

Ефективність енерговикористання залежить від багатьох технічних та загальнодержавних факторів. Серед технічних визначальними є: структура та якісний склад генеруючих потужностей, збалансованість попиту та пропозиції щодо потужності та енергій в будь-який час (як у розрізі доби, так і року), якість палива, стан електричних мереж тощо. Серед загальнодержавних питань: належність основних фондів до державної чи до недержавної форм власності та їх співвідношення, ступінь державного регулювання, коректність "правил гри" на фондовому енергетичному ринку, правила функціонування енергоринку та взаємовідносини між його учасниками, ефективність реалізації політики енергозбереження тощо. Тобто, стан та розвиток енергетики, ефективність енерговикористання залежать від стану і динаміки розвитку економіки держави, і в той же час, ефективна енергетика є чи не найважливішим чинником сталого розвитку економіки будь-якої держави [3].

Базуючись на реальних статистичних даних [5, 6, 7, 8, 9, 10, 11], було проаналізовано сучасний стан України за вищенаведеними показниками, розглянуто її місце серед інших країн світу. Проведений аналіз показав негативний для України стан, що пояснюється доволі низьким рівнем ВВП на душу населення та доволі високою енергоємністю одиниці ВВП.

Незважаючи на такі невтішні дані, необхідно сказати, що Україна рухається в бік зменшення енерговитрат на одиницю ВВП та збільшення ВВП на душу населення. Проте, аналіз динаміки показав, що темпи падіння енергоємності ВВП та темпи росту ВВП на душу населення за останні роки впали з приходом у 2005 році нової влади. Це можна пояснити, що економіка України вичерпала ресурс екстенсивних методів розвитку. На даному етапі країна потребує великі капітальні вкладення, що допоможуть провести заміну енерговитратного обладнання більш енергоефективним, дати поштовх для розвитку енергоощадних технологій. Проте за умови економічної кризи проблема додаткових інвестицій стає особливо гострою.

Розглянувши вищенаведені проблеми, в роботі було розроблено модель енергоринку України, втілення якої дозволить вивільнити додаткові інвестиційні ресурси для розвитку інноваційних та енергозберігаючих технологій нового покоління у різних галузях економіки та сприяти створенню енергоощадної та енергоефективної економіки країни, що є передумовою подальшого сталого розвитку нашої держави.

Під великими постачальниками в моделі розуміються великі промислові об'єкти різних форм власності, що відіграють первинну роль в розвитку економіки України. Виходячи з сьогоденних проблем, такими мають стати великі промислові представники енергетичного машинобудування, металургії, переробної промисловості та сільгоспвиробники, що виходячи з особливості природно-географічних та економічних чинників представляють для України найбільшу перспективу. Крім того, треба враховувати, що найбільш залежними від споживання електроенергії є хімічна промисловість, металургія, машинобудування та деякі інші.

Саме для таких підприємств і буде створено ринок прямих угод. На цей ринок можуть виходити лише ТЕС (можливо в першу

чергу своїми не завантаженими блоками) та вищевказані великі споживачі. Інші споживачі мають купувати електроенергію у посередників за регульованим тарифом («Обленерго») та у посередників за нерегульованим (певна кількість конкуруючих компаній). АЕС та ГЕС будуть продавати електроенергію підприємству ДП «Енергоринок». Обслуговування електромереж буде виконувати НЕК «Укренерго» та регіональні обленерго.

Ціна на електроенергію на ринку прямих угод буде залежати від договору між суб'єктами ринку, тобто буде встановлюватися під дією ринкових сил. Проте, можна розрахувати інтервал в якому ця ціна буде змінюватися. За основу було взято ціну електроенергії що встановлена для ТЕС.

В даний тариф не була врахована плата за постачання електроенергії, тому що на ринку прямих угод вона стягуватися не буде.

Таким чином, мінімальна ціна електроенергії на ринку прямих угод буде становити 0,477 грн/кВт*год. Максимальною ж ціною буде та ціна вище якої буде не доцільно її купувати великим споживачам електроенергії. Тобто такою ціною є 0,61 грн/кВт*год [13], що встановлена на даний момент.

Україна має високий незадіяний потенціал для розвитку ТЕС. Надважливим питанням є розвиток екологозахисних технологій, а також впровадження сучасних технічних рішень, що використовуються в економічно розвинутих країнах. Таким чином, зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище з одного боку, можливо суттєво підвищити ефективність роботи ТЕС з другого. Саме завдяки виходу ТЕС на ринок прямих угод, можна звільнити додаткові кошти на розвиток ТЕС та впровадження енергозберігаючих технологій. Це буде залежати від договорів, що будуть укладатися між учасниками щодо ціни, яка буде змінюватися у наданому вище інтервалі, та умов постачання електроенергії.

Таким чином, в результаті аналізу запропонованої моделі можна зробити висновки:

- модель енергоринку проста та прозора. У час кризи така модель може бути інструментом подолання негативних явищ, а в сталий період – інструментом подальшого розвитку;

- зменшення ціни на електроенергію для великих споживачів, приведе до зниження собівартості продукції та до підвищення конкурентоспроможності підприємств;

- збільшення прибутку для ТЕС означає вивільнення коштів для розвитку та впровадження природоохоронних та енергозберігаючих технологій, а також для подальшого розвитку технічного потенціалу теплових електростанцій;

- раціональність даної моделі виходячи з територіальних факторів і як наслідок можливість створення регіональних (в першу чергу східних та південних) енергетичних островів та промислових комплексів;

- зменшення державного впливу на електроенергетичну галузь.

Повертаючись безпосередньо до енергозбереження, слід зазначити, що основними напрямками й заходами щодо економії енергоресурсів є:

- перехід на енергозберігаючі технології й підвищення рівня організації виробництва, скорочення матеріало- та енергоємності продукції;

- удосконалення структури енергетичного оснащення, демонтаж і реконструкція застарілого;

- розробка й впровадження більше ефективних енергоспоживачів (електроприводів, іншого енергоспоживного оснащення), удосконалювання керування їхніми режимами;

- використання комбінованих енерготехнологічних процесів.

1. Дудолад А.С. Политика энергосбережения: межстрановой и региональный аспекты // Энергосбережение, энергетика, энергоаудит. – 2006. – № 7. – С. 13-17.

2. Ковалко М.П., Денисюк С.П. Энергозбереження – пріоритетний напрямок державної політики України – Київ: УЕЗ, 1998. – 506 с.

3. Управління енерговикористанням. Збірка доповідей, під ред. Праховника А.В. – Київ, 2002, 8-60 сс.

4. International Energy Agency «Key World Energy Statistics», 2009

5. International Energy Agency «Key World Energy Statistics», 2008

6. International Energy Agency «Key World Energy Statistics», 2007

7. International Energy Agency «Key World Energy Statistics», 2006

8. International Energy Agency «Key World Energy Statistics», 2005

9. International Energy Agency «Key World Energy Statistics», 2004
10. International Energy Agency «Key World Energy Statistics», 2003
11. International Energy Agency «Key World Energy Statistics», 2002